

Verzameld werk - Gele Vellen - Achtste jaargang (1976-1977)

De verwarring des geestes

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makebljide College

Informatief Bulletin, 8e jaargang, nr. 2 [okt. 1976]

Wat is een chinoiserie? Op die vraag kon je de afgelopen zomer in Delft een antwoord krijgen, in het Prinsenhof dan, op de tentoonstelling van Chinees porcelein, minder echt Chinees porcelein en ronduit nep Chinees porcelein - gemaakt in Delft, Nevers en St. Cloud. Minder echt Chinees porcelein, zei ik, want de VOC voerde enerzijds ongedecoreerde stukken mee naar Nederland, waar ze dan met blauwe verf van 'Chinese' motieven werden voorzien; anderzijds ontzag de Compagnie zich niet de artisten in China op te schepen met de opdracht voorstellingen naar Europese vormen en aanwijzingen op echt Chinees aardewerk neer te penselen. Een chinoiserie ontstaat, wanneer Chinese vormen worden nagebootst (op aardewerk, paneel, doek, etc.) zonder het juiste begrip voor de geest achter die vormen. Dat is Kitsch. En dat kan dus best mooi zijn.

Een espagnoiserie is een stuk muziek op 'Spaanse' ritmen naar Nederlands of Duits model. Wie het genre toevallig niet kennen mocht, kan in Calella in deze leemte voorzien. Daarheen immers heeft zich heel Hilversum III begeven. De onvergetelijke Zangeres zonder naam, Corrie, Connie, Astrid, en hoe onze mirakelse dametjes maar heten mogen - geen kroeg, of het gaat er op zijn Nederlandse of Duits Spaans toe.

Wat heb ik toch gehad dat ik me jaren lang van deze soort vakantiegenoegens weerhouden liet? Dat ik nog verleden jaar met instemming de aanhef van het tweede hoofdstuk uit de roman van Mad. de Staël, *Corinne ou l'Italie* citeerde: '...cet empressement, cette hâte pour arriver là où personne ne vous attend...' Want men men verwacht je wel degelijk, en met open armen, hetgeen niet alleen blijkt uit het muzikaal repertoire, maar ook uit het feit dat het hotel je eenvoudig op de gewone Hollandse pot onthaalt. Ik stel dat niet zo op prijs, moet ik zeggen, ik ben bereid me aan 's lands wijs aan te passen. Maar dan moet er natuurlijk geen knoflook in de spijzen zitten, en die sangria hoeft ook al niet zo erg voor mij. Zodat dat hotel toch goed van pas kwam, welbeschouwd, want een paella komt bij mij de strot niet in. Ik hou best van eten uit arme landen, maar dan moet het wel door rijke mensen bereid zijn.

Met het Spaanse hotel is het trouwens ook niet alles, hoor. Hoe verschilt het bv. van het Frommerhotel-Schiphol, waar mijn vrouw en ik de nacht voor het vertrek naar Schiphol doorbrachten! Voor een honderdvijftig gulden per nacht heb je dikke pret aan de bar, waar het hoge woord er in hoofdzaak bij Amerikanen uit moet. Toen ik ten slotte naar de kamer ging, vond ik daar de Captain Service Bar, een met de kassa verbonden computer die allerlei dranken tevoorschijn toveren kon, middels een aantal knoppen en toetsen, niet ongelijk aan deze op een jukebox. Een echt drankorgel, dacht ik toen er een fles met metalen geweld in de vangbak kletterde.

Vliegtuigen maken weinig, eigenlijk helemaal geen indruk op mij. Ik beschouw ze als een soort uit hun krachten gegroeide dinky-toys, die het vermogen hebben de wereld te verkleinen tot een kaart uit de Bosatlas. Het astronomisch-kolossale en het menselijk-geringe zijn categorieën die de vlieger verwaarloost in een formule als '40.000 voet'. Op die hoogte zie je dat de wolken zich hebben opgestapeld in het blauw als schuim onder de straal van je ligbad. Onwillekeurig komt mij het visioen van San Juan de la Cruz voor de geest, dat Salvador Dali in de van hem bekende suikerwerkkleurtjes schilderde: Een gekruisigde Christus, gezien vanuit een oogpunt omstreeks het zenith, bij ondergaande zon, links van het kruis.

Wat zijn dit voor verschijnselen? Hoe past deze kosmische duizeling in mijn ervaringen mbt. het Chinese, echt of pseudo? Het heeft iets ongepast die diepte, - zó onmenselijk dat het je niet eens zou kunnen schelen als er nog es 40.000 voet bij kwamen - of een paar miljoen. Waarom voel ik me opgelicht op zo'n hoogte, en opgelucht zodra de wereld weer de trekken van Madurodam vertoont?

We dalen, met oorsuizingen van verrukking; [1](#) we naderen de Pyreneeën, de wereld, de werkelijkheid:

*O lief, gij zijt het bergland
Woud-overwassen eenzame valleien...*

Salvador Dalí, *El Cristo de San Juan de la Cruz*, 1951 (afbeelding niet bij oorspronkelijk artikel afgedrukt).

: San Juan de la Cruz, in de wat precieus-retorische vertaling van Bernard Verhoeven. Ik ben geen mysticus helaas, ik ben op zijn best een beetje gevoelig voor een mystiquoiserie.

De dagindeling is eenvoudig: tweemaal naar het strand, tweemaal terug naar het hotel: in de middag een siësta en 's avonds (na enig zoeken de eerste tijd) steeds weer hetzelfde circuit dat ons achtereenvolgens de koffie, de borrel, het hapje en de cocktails oplevert. Vier punten op een omtrek van nog geen honderd meter.

Een cocktaildrinker was ik nooit, zomin als een drinker van wijn, deze autoritaire vorm van druivensap. Maar ik ben dat eerste wel geworden, daar. *Blood and Sand* is, hoewel ik geen stier of toreador ben tegen gekomen, een toepasselijk drankje. Voeg bij een deel martini een deel scotch, evenveel jus en net zoveel cherry brandy. Shaken met ijs, en uitschenken zonder dit laatste.

In een Nederlandse krant (deze die iedere Nederlander krijgt omdat hij dat volgens Sartre nu eenmaal verdient) lees ik dat A. Roland Holst is overleden.

In Den Haag waar hij bij Bert Bakker voor mirakel lag, heb ik hem vaak opgezocht. In die tijd schreef de goede Harry Scholten die per toeval journalist was geworden, doodzenuwachtig een necrologie op de onsterfelijke, die natuurlijk nooit gepubliceerd werd. Als we wandelden

over het Voorhout, op weg naar de Posthoorn, steunde hij op mijn arm. Voorbijgangers die hem niet herkenden, keken mij onzeker aan.

Is er in zo'n badplaats niet iets kultureels te beleven? Zeker wel. De dag voor onze terugkeer naar het grijze land keken we vanuit een eethuis uit op een reclamebord, van onder tot boven volgeprikt met rode affiches 'por un futur socialista'; ernaast, op de muur: 'Amnistia!

Amnistia!'

In een al oude krant lees ik dat in Schiedam de ketterjacht in volle gang is.

13 aug., vrijdag. En alles gaat op rolletjes. De bus naar de luchthaven, het vliegtuig naar Schiphol, de reis naar huis. Hoeven er dan geen ongelukken te gebeuren vandaag?

Bij de post - stapels! - ligt een rouwkaart. Van Jany, denk ik; maar hij is van Andries, [2](#) overleden op 3 augustus. Er is nóg een brief van hem - van zijn hand. Als ik die openvouw leest Leo [3](#) over mijn schouder de datum, en niet méer dan díe datum: 3 aug. 76. Schreiend loopt ze de kamer uit.

NOTEN

1. Met deze zin besluit de roman [Tropische jaren](#) (1985). 🌱
2. Andries de Wolf, godsdienstleraar en gewaardeerde collega op het LMC. 🌱
3. Leonarda op den Akker, Cornets de Groots tweede vrouw, die in zijn autobiografisch werk doorgaans als Narda wordt aangeduid. Zij was leerlinge op het LMC. 🌱

De weeën van Leo en Lucien 1

R.A. Cornets de Groot

Lodewijk Makeblijde College

***Informatief Bulletin*, jaargang 8, nr. 9, 11 februari 1977**

Wees niet al te rechtvaardig en hou uzelf niet al te wijs: waarom zoudt gij verwoesting over u brengen?

(Prediker 7 : 16)

Een schisma?

Met grote bezorgdheid slaan wij gade, hoe twee Onzer kardinalen begonnen zijn de kaalslag op elkaars hoofd aanzienlijk te bevorderen door het subtiële plukharen van eigenhandig geschreven teksten, 2 die de leek niet anders dan apocrief kunnen voorkomen.

Dat zij Ons - het Hoofd van de Kerk van het Uiterste Midden - oproepen als getuige van hun goede wil, zet ons op de juiste plaats: boven de partijen.

Dat Ons de wijsheid invalle, waardoor wij tot het Instrument van de ware Inluistering zijn geworden: dat zij ons inzicht in volledige helderheid moge schenken...

Waar is het artikel van Onze zoon, kardinaal Leo, die wij met grote innigheid omhelzen, uit geboren?

Uit het artikel van kardinaal Lucien, die Wij met groot welbehagen in onze armen sluiten. Wij hebben beide artikelen met belangstelling, ja, hier en daar zelfs met instemming gelezen - maar, het moet gezegd! - zonder de sensatie die de aanleve is van de ware Openbaring. Wij hebben uit beide artikelen een zekere bedremmeling geproefd, of menen te proeven, zoals mijn voorganger Andreas Lupus I 3 zich placht uit te drukken; een beschroomdheid ten aanzien van de waarheid, zonder welke beide geschriften ongetwijfeld zouden zijn opgenomen in de rijen der Canonieke Boeken, die, gij weet het, het Nieuwe aanvaarden, zonder nochtans iets aan het oude te veranderen.

De oppervlakkige beschouwer van opgemelde artikelen zou wellicht kunnen denken, dat het tweede voortgesproken is uit verzet tegen het eerste. Maar wrijft hij zich dan niet in verbazing de ogen uit, wanneer de excellente Lucien zijn vraag lanceert: Verzet? Welk? Hoe? Waar?

Is er, vraag ik de lezer in gemoede, dan sprake van *strijd*?

Is hij, voor wie het cijfer en het percentage de invlezing zijn geworden van de Ware Objectieve Norm, aanvechtbaar?

Kan de retoriek van het gemiddelde, waar Wij krachtens Onze functie in de kerk de profeet van zijn - deze retoriek, die Ons na ampele berekening het bovennatuurlijke Vaderschap van 2,7 kind in de schoenen schuift, zich vergissen?

Wat, vragen Wij Ons in nauwgezet gewetensonderzoek en martelend breinwerk af, kan Onze zoon Leo in het werk van Lucien, onze beminde apostel, hebben gezien, dat hem noopte tot zijn schismatiek schrijven?

En dan is er, o schrik, de Inluistering in het Linkeroor - vlak en zonder stereo, als waren Wij langs metafysische weg telefonisch met Den Boze verbonden - die Ons kond doet van de mogelijkheid - wij herhalen met nadruk: de mogelijkheid, dat is: de werkelijkheid die nog zwevende is, de niet noodzakelijk geworden werkelijkheid - dat de rijtjes cijfers en percentages de namen verborgen houden van enkele herders, in wie Wij Ons betrouwen

hebben gesteld.

Doch Wij sluiten Ons linkeroor, vastbesloten, en bieden weerstand aan de Verleiding des Bozen, vragende:

Is het denkbaar dat Leo niet beseft dat men tegenover de universalistische en objectieve aantoonbaarheidseis van Statistici, Methodici en Uiterst-Midden-Ideologen machteloos staat indien men aankomt met inzichten in het concrete geval uit de praktijk verkregen?

Zou hij het uitgangspunt van Onze leer uit het oog hebben verloren, - het axioma dat zegt dat de uitkomsten van de psychologische problemen van toepassing zijn op iedereen, maar toevallig níet op hem of haar, op wie ze van toepassing zouden moeten zijn?

Met een zeker recht, beminde gelovigen, vraagt Lucien in zijn peroratie:

'Als je alles op een rijtje zet, waar is dan het verzet gebleven?'

Dat is rechtzinnig in de leer.

Hád Leo alles op een rijtje gezet, dat is: had hij zijn argumenten rationeel bekeken, dan had hij kunnen zien, dat zijn 'verzet' geen enkel recht van bestaan had. 'Wat gezegd kan worden, kan goed worden gezegd', zegt onze Kerkvader Ludwig Wittgenstein. En wanneer Leo menen zou daaraan toe te mogen voegen, dat wat níet gezegd kan worden, hem naar de keel welt, omdat het Onzegbare op 's harten grond leit, betreuren wij het ontbreken van de beginselvastheid in hem, die wij hierboven zo roemden. Zijn houding duidt niet op verzet.

Moet de kloof tussen de denkbetekenis en de gevoelsbetekenis van taal niet zo langzamerhand worden overbrugd, of zelfs dicht gegooid, al was het maar door die gevoelskant eenvoudig uit te sluiten, zoals we met al wat onverifieerbaar is reeds hebben gedaan?

Wat waren wij niet prachtig op weg met onze multiple choices, waarin zelfs woorden als 'vrijheid, gelijkheid en broederschap' van hun verwerpelijke retoriek konden worden ontdaan! Wie in dit opzicht de emotionele kant van het onderwijs zoekt, verwijzen Wij met een vleugje Ironie naar *Libelle*, *Viva* en *Popfoto*. Het is natuurlijk waar dat onze schapen díe multiple choices met veel plezier en uit eigen ervaring maken, en dan ook nauwgezet hun eigen score bepalen - maar die onvolwassenheid zullen wij door ons systeem makkelijk kunnen corrigeren, al geven wij graag toe dat de bevrijding van de taal nogal wat voeten in de aarde heeft. Zo hadden Wij vannacht een droom - vlak, tweedimensionaal, en voor het Linkeroog bestemd - een teken dat de Boze het weer eens wilde proberen!

Wij zagen een moeder binnentreden in onze consultatieruimte. Aanwezig waren daar een leerkracht, een onderwijspsycholoog en onderwijsdeskundige.

Haar vraag luidde: 'Heren, is mijn zoontje Jan Lul een domme jongen?'

'Nee mevrouw,' zei de leerkracht. 'Hij is verre van dom; ik zou hem eerder langzaam willen noemen!'

'Precies', zo vulde de psycholoog hem aan. 'Niet dom, maar langzaam, behept met een zekere mate van faalangst!' - en hij speelde met zijn halsversiering, die onder zijn kwieke baardje opzichtig aanwezig was.

'Zeer juist', meende de deskundige, 'om den donder niet dom, maar langzaam, tot over zijn oren in de faalangst... eh... partieel defect... ik aarzel het te zeggen, maar, eh... partieel...'

Hierop barstte de arme vrouw in snikken uit, roepende: 'Ach, ach... Ik had zo graag gewoon een dómme jongen! Dan sloeg mijn man het er wel uit; dan sloeg-i-'m desnoods alle trappen van de flat door...'

De deskundige, verlegen met de zaak, speelde met de vlechtjes in zijn nek...

Wij hebben het woord 'dom' in de ban gedaan. Gij weet dat het de grondslag werd waar zachter en schaamtevoller uitdrukkingen op werden opgetrokken, die trouwens accurater kunnen beschrijven wat er aan de hand is, in minder expliciete termen.

In hoeverre zij bijdragen tot eerlijkheid en open discussie is niet onze vraag. Het gaat om resultaten, dierbare volgelingen, - wij hebben van onze Kerkvader Open Barend Biesheuvel geleerd, hoe de werkelijkheid af te schermen tegen inzicht, door een begrip als werkloosheid te benoemen met het woord 'arbeidsreserve'.

Wij kunnen niet anders dan onze discipelen traden op dit punt de grootste trendgevoeligheid te betrachten.

Wij moeten juist daar, waar de zaken privaat worden, de *schijn* van objectiviteit weten te bewaren, en dan in vredesnaam van zekere dingen in onzekere termen spreken: wij moeten geen vijandschap wekken, geen vrienden schokken. Wij moeten de woorden die subjectieve oordelen uitspreken, vervangen door 'objectieve', - zo zit dat. Wij moeten het subjectivisme de nek omdraaien.

Derhalve besluiten wij ons herderlijk schrijven met de uitbanning van Leo's geschrift. Het zij verre van ons zijn verdiensten te verkleinen, doch wij smeken hem met een oprecht hart terug te keren op de dwalingen zijns weegs. En dit zij het wonderbaarlijk teken van onze verzoening: de gezamenlijke nuttiging door Leo, Lucien en Ons van vloeibaar, helder en uit Schiedam afkomstig brood. Bij die gelegenheid zal dan Luciens geschrift worden gecanoniseerd, waarbij Wij de rol van Duivelsadvocaat op Ons zullen nemen.

CN

Leiden, 6 februari 1977

NOTEN

1. Hoewel dit artikel nog met 'CN' is ondertekend, is dit het eerste dat is geschreven door Théodore de Saint-Juste Milieu, het 'Hoofd van de Kerk van het Uiterste Midden' - eerder een Chinees-boedhistische, aan Vestdijks roman *De dokter en het lichte meisje* ontleende geloofsrichting, dan een katholieke. Zoals uit noot 3 blijkt, presenteert hij zichzelf als de opvolger van de eerder overleden godsdienstleraar Andries de Wolf. 🌱
2. Het gaat om door conrector Lucien Jonckers in een artikel in het *IB* aangeboden cijfermateriaal over leerlingenprestaties, dat door collega Leo van Haaster in een reactie van een ambivalente interpretatie werd voorzien. Comets de Groots sympathie gaat duidelijk naar laatstgenoemde uit. 🌱
3. Bedoeld wordt de eerder deze jaargang overleden godsdienstleraar Andries de Wolf. 🌱